

2006. szeptember

"Segítőkéz" Lelkisegély Telefonszolgálat, Debrecen

Tartalom:

Bevezetés
Rövid hírek, információk
Programjaink
Intézkedési irányelvek
Kínai tanmesék
Rémes hírek terjedése
Könyvajánlat
Filmajánló

Bevezetés

Kedves Ügyelőtársak!

Itt a tanévkezdés, az ősz is bontogatja sárgult leveleit, s ahogy lenni szokott, egymást érik a programok. Nyáron egy kicsit elszoktunk attól, hogy a naptárba be kell írni mindent, hiszen csak egy-két fontosabb teendőnk volt (pl. szabadság, üdülés).

A héten rögtön két esemény is jön egymásután: csütörtökön lesz az ősz első szupervíziója, pénteken pedig 16 fővel utazunk Szegedre, az országos találkozóra. Izgatottan készülünk. De azért az élet nem áll meg, köszönjük az itthonmaradóknak, hogy önzetlenül vállalták erre az időre az ügyeleteket.

Nekik is - és a szegedi út után - az egész stábnak kívánunk

Jó ügyeleteket!

Debrecen, 2006. szeptember 11.

Rénes László

szeptember

Rövid hírek, információk

➤ **Milgram: Újabb közösségi portál indult**

Egy újabb közösségi portál látott napvilágot az interneten. Az új jövevény a Milgram névre hallgat. Az ehhez hasonló és manapság gombamód elszaporodott site-ok népszerűsége töretlen, ez talán az interaktív szolgáltatásoknak köszönhető. Az oldalon jelenleg pontosan 51509 regisztrált tagot tartanak számon.

De miért is választották az oldal készítői a Milgram nevet ?

1967-ben, az amerikai szociálpszichológus, Stanley Milgram kigondolt egy új módszert annak a teóriának a tesztelésére, melyet a "kicsi-világ elmélet" néven ismertek. Véletlenszerűen válogatott ki embereket Amerika közép-nyugati részén, hogy csomagokat küldjenek több ezer mérföldnyire, egy Massachusetts állambéli idegennek. A csomagküldők csak a címzett nevét, foglalkozását és azt tudták, hogy melyik városban él. Arra kérték őket, hogy a csomagot azon barátjukon keresztül küldjék tovább, akiről feltételezik, hogy az összes kapcsolatuk közül ő az, aki ismerheti a célszemélyt. Ennek a köztes személynek ugyanez volt a feladata, és ez így folytatódott mindaddig, míg a csomag meg nem érkezett.

Jóllehet a résztvevők azt hitték, hogy a küldeményt továbbító lánc legalább száz közvetítőt tartalmaz majd, átlagban, mindössze 5 - 7 személy elegendő volt ahhoz, hogy a csomagok eljussanak az eredeti címzethez. Milgram közreadta tapasztalatait, mely az elkülönülés hat szintje néven vált ismertté.

Az elkülönülés hat szintje teória kimondja, hogy a világon minden ember elérhető bárki által egy olyan ismerősökből álló láncon keresztül, melynek nem több mint öt közbenső tagja (közvetítője) van. Érdekesség, hogy mindezt először 1929-ben, Karinthy Frigyes vetette fel a Láncszemek című novellájában.

Stanley Milgram (1933.08.15. - 1984.12.20.) a Yale Egyetem,

a

Harvard Egyetem és New York Város Egyeteme pszichológusa volt.

Noha a XX. század egyik legjelentősebb pszichológusának tartják, Milgram nem tanult pszichológiát. A New York-i Queens College-ban politológusként szerzett diplomát 1954-ben.

Beadta jelentkezését a Harvard Egyetem szociálpszichológia Ph.D. programjára, ahol azt nem fogadták el, mert nem rendelkezett pszichológusi végzettséggel. Jelentkezését végül csak 1954-ben hagyták jóvá, majd 1960-ban végzett Ph.D. fokozattal.

1984-ben, 51 éves korában szívroham következtében hunyt el szülővárosában, New Yorkban.

Forrás: [Milgram](#)

➤ **Öngyilkossági hullám Hajdú-Biharban**

Bár szinte minden napra jut legalább egy öngyilkosság megyénkben, kedden különösen sokan, hatan próbáltak véget vetni életüknek.

Mint arról beszámoltunk, egy 39 éves debreceni biztonsági őr szolgálatban lőtte magát agyon egy megyeszékhelyi pénzügyintézet mosdójában. – Egy 80 éves, szintén debreceni férfi lakása teraszán akasztotta fel magát, egy 55 éves hajdúszoboszlói, és egy 73 éves nagyrábéi férfi ugyanezen a módon végzett magával – tájékoztatót szerdán Vezendi Jánosné százados, a Hajdú-bihari rendőr-főkapitányság szóvivője.

Kedd este Debrecenben a Homokkerti felüljáróról egy 23 éves fiatalember akarta levetni magát, s arra kérte a rendőröket, hogy beszélhessen a barátnőjével. Míg az egyenruhások egyike szóval tartotta, társa behúzta a fiút a korlátról, majd a mentősök gondjaira bízta.

Nem sokkal éjfél előtt egy debreceni édesanya azzal hívta a rendőrséget, hogy 29 éves lánya a telefonban azt mondta neki: családi problémái miatt öngyilkos lesz! A rendőrök addig hívták a nőt, míg hajnalban végre felvette a mobilját, és belement, hogy egy nagyáruház parkolójában találkozzon velük. Onnan aztán kórházba vitték.

Ra. L. (Hajdú-Bihari Napló, 2006.08.23.)

➤ **Terhes anyák leendő menedéke**

Az ország első közösségi terhesgondozó otthona épül Konyár-Sóstón. Az Anya-Ország Alapítvány egy leromlott állapotban lévő egykori kúriaépületet vásárolt meg, ami a közel múltban az orosz hadsereg használatában volt a rendszerváltásig. Reményeik szerint 2-3 éven belül már menedéket találhatnak benne az anyaságuk miatt elmagányosodó nők. Az országban 88 anyaotthon van, de kifejezetten terhes anyák számára egy sincs. Az érdekesség az, hogy ebben az épületben helyet kap még a nemzetközi életvédő szervezetek közép-európai képzési központja is.

➤ **Autista Gyermekünk Mosolyáért Alapítvány**

Az alapítvány célja a segítségnyújtáson kívül, a szülők összefogása, és egy állami autista tagozat létrehozása Debrecenben. A térségben egyáltalán nem megoldott ezeknek a gyerekeknek az elhelyezése. Ugyan járhatnak iskolába, de a gyengébb képességűek nehezen maradnak meg egy osztályban – az egyénre szabott fejlesztés számukra kiemelkedően fontos (lenne).

Az alapítvány ezeken a gondokon próbál enyhíteni. Október 14-én pl. az egyetem étkezőjében jótékonysági bált rendeznek.

Az autista gyerekek felkutatása is gondot okoz, ugyanis az adatvédelmi törvény miatt nem lehet az egészségügyi szervezeteken keresztül felvenni a kapcsolatot a gyermekek

szüleivel.
 Szívesen vesznek minden érdeklődést.
 Elérhetőségeik:
 Vassné Lajter Gyöngyi 52-472-187
vassnelajtergyongyi@freemail.hu

➤ **Ápolás időseknek, betegeknek**

Az idős, ápolásra szoruló családtag elhelyezésében segíthet a Kenézy-kórház ápolási osztálya, ahová a hozzátartozó vagy maga a beteg kérheti felvételét. Az előjegyzésben a várakozási idő kb. két hónap. Mindössze 32 női és 10 férfi helyük van. Nem vesznek fel az osztályra gondnokság alatt lévő, pszichiátriai kezelés alatt álló és daganatos beteget. Három hónapig lehet itt tartózkodni, de az ellátás újra igényelhető. Ha igénylik, akkor lelkész, fodrász, pedikűrös keresi fel a betegeket. Az ápolásért fizetni kell. Érdeklődni a Kenézy-Kórház zöldszámán is lehet, a 06-80-204-414-es telefonszámon reggel 7-től este 18 óráig.

(Forrás: Tipp Magazin, 2006. szeptember 9).

Programjaink

Dátum	Nap	Időpont	Megnevezés
SZEPTEMBER			
Szept. 14.	Csütörtök	18 ⁰⁰ – 20 ¹⁵ <i>szünet 19⁰⁰ – 19¹⁵</i>	Szupervízió
		17 ⁰⁰ – 18 ⁰⁰	Egyéni szupervízió
Szept. 25.	Hétfő	18 ⁰⁰ – 21 ⁰⁰	Esetkonzultáció
OKTÓBER			
Okt. 5.	Csütörtök	18 ⁰⁰ – 20 ¹⁵ <i>szünet 19⁰⁰ – 19¹⁵</i>	Szupervízió
		17 ⁰⁰ – 18 ⁰⁰	Egyéni szupervízió
Okt. 16.	Hétfő	18 ⁰⁰ – 21 ⁰⁰	Esetkonzultáció

INTÉZKEDÉSI IRÁNYELVEK SUICID (KRÍZIS) HÍVÁS ESETÉN

Tisztázd, fennáll-e a hívás tartalmában az életnek, a testi épségnek vagy az egészségnek **közvetlen** fenyegetettsége saját maga, vagy mások által!

Az élet oldaláról: közvetlen, direkt, félre nem magyarázható és érthető utalás, kijelentés, készülődésben levő vagy megkezdett életellenes cselekedet.

- Teendő:**
- 1.a. A szándékától való eltántorítás – krízisintervenció
 - 2.a. ha ez sikertelen vagy valószínűtlen – mentő értesítése **104** (a mentőt nem győzködjük, vitatkozunk, a hangnem udvarias: „megpróbáltam, de nem éreztem azt a meggyőződésemet, hogy sikerült, megadta a **tartózkodási helyét**, kénytelen voltam szabályaink szerint Önöknek szólni, feljegyzem, hogy ez X óra Y percekor történt, jó éjszakát kívánok”.
 - 2.b. **ha nem adja meg a tartózkodási helyét** a **112** értesítése, „kénytelen voltam Önöknek szólni, feljegyzem, hogy ez X óra Y perkor történt, jó éjszakát kívánok”.

A testi egészség oldaláról: ez inkább és gyakoribb **mások** általi - Egymás közti vagy családon belüli erőszak (a gyermek elleni azonnali intézkedést követel)!

Teendő: 112! Rávenni a Hívót, hívja Ő! Ha akadályozott, meg kell tudakolni ennek okát (a jegyzőkönyvben leírni) s ennek tudatában segíteni.

A hiteles, őszinte **szemtanúi** észlelés és hívás egyenrangú lehet a sértettével!

Dr. Kálmánchey Albert

Megjegyzés: Nem árt néha egy kis ismétlés...

Klasszikus kínai tanmesék 15.¹

NINCS MIT TENNI

Az egyszeri sebész nagyra tartotta képességét. A csatából visszatérő katona lábát nyílvevessző járta át, felkereste a sebészt.

A sebész ollót fogott, levágta a nyílvevessző két végét, bekötözte a sebet és nyújtotta a markát a fizetségért

- De hisz nem is szedted ki a nyílvevesszőt a lábamból! – ellenkezett a beteg.
- Ami belül van, az belgyógyászra tartozik! Nincs mit tenni, ahhoz semmi közöm.

Xue Tao történetei

TÜRELEM

Egy ember állami hivatalt kapott a városban. Közeli barátja meglátogatta, hogy búcsút vegyen tőle.

– Valamiről soha ne feledkezz meg, ha hivatalnok leszel – mondta –, légy mindig türelmes. A férfi azt felelte, türelmes lesz. Barátja ezután még háromszor megismételte a tanácsot, a másik meg minden alkalommal egyetértőleg bólintott. Amikor a barát negyedszer is megismételte, a férfi haragra gerjedt.

- Hülyének nézel? Miért kell ilyen egyszerű dolgot újra meg újra elismételned?
- No látod, mennyire nehéz türelmesnek lenni! Csupán ezt ismétetem el néhányszor, s máris elveszítetted a türelmedet!

Xue Tao történetei

BECSÜLET

A korrupstisztviselő be akarta bizonyítani, hogy szerény és becsületes. Mielőtt elvállalta új hivatalát, nyilvános esküt tett.

– Ha megvesztegetési pénzt fogadok el a jobb kezemmel, száz kelés nőjön rajta. Ha a bal kezemmel fogadok el vesztegetési pénzt, nőjön száz kelés azon is!

Pár nap múlva ügyfél jött hozzá, ezer ezüstöt ajánlott fel, ha kedvező döntést hoz a számára. A hivatalnok szerette volna elfogadni a pénzt, ám félt, hogy az esküje megfogon.

Az ügyfél, hogy kisegítse a csávából, szólt:

– Miért ne tehetném bele a pénzt a méltóságos úr ruhaujjába? A kezének semmi baja nem eshet, majd a ruha ujja rohad le!

A hivatalnok remeknek tartotta az ötletet, és odatartotta ruhája ujját.

Xue Tao történetei

¹ A fordítás a Foreign Languages Press, Beijing, China, 1981-ben kiadott Chinese Ancient Fables c. angol nyelvű kötete alapján készült. Magyar fordítás © Striker Judit, 1991. A fordítást az eredetivel egybevetette Baron Péter

ABNORMÁLIS IDŐJÁRÁS

Hideg téli éjszakán a tábornok bort hozatott a sátrába. Gyertyaláng világított, a kályhában izzott a szén. A tábornok megivott néhány tálka bort, a homlokán kiütött az izzadság.

– Szokatlan időjárás van ebben az évben – mondta a tábornok. – Amikor hidegnek kellene lennie, hőség van.

Szavait meghallotta a szolgálja, aki kint örködött a hidegben. Belépett a sátorba, tisztelegve jelentette. – Ahol a szolgálja örködik, uram, ott normális az időjárás.

Xue Tao történetei

SAVANYÚ BOR

Su Qjnnak nem sikerült hivatali állást szereznie. Egy nap apja születésnapját ünnepelték. Amikor Su Qin bátyja az apja egészségére ürítette poharát, az apa csettintett

– Ó, milyen kitűnő bor!

Ám amikor Su Qin köszöntötte fel apját, az öreg összevonta szemöldökét, és felkiáltott

– Micsoda savanyú lőre!

Su Qin felesége úgy vélte, valóban, a bor savanyú. Kért egy pohár bort az idősebb fivértől, de amikor ő köszöntötte fel vele, az öreg azt a bort is savanyúnak tartotta.

– De hisz ez ugyanaz a bor, amellyel a sógorom kínált téged!

– Szerencsétlenek! A legédesebb bor is megsavanyodik, ha ti értek hozzá!

Xue Tao történetei

RENDELET A TIGRISEK ELLEN

Amikor Yang Shuxian állami hivatalt töltött be Jingzhou-ban, a tigrisek állandó rettegésben tartották a környéket. Yang rendeletet adott ki: hatalmas sziklába vésve utasította a tigriseket, hagyják el hivatali működése területét.

Később Yangot áthelyezték Yulinba. Azt tapasztalta, hogy az emberek engedetlenek vele szemben, ezért célszerűnek vélte, ha hasonló parancsot ad ki a renitensek ellen. Írt a Jingzhou-i előljárónak, készíttessen másolatot a tigrisek ellen hozott intézkedéséről. A Jingzhou-i előljáró teljesítette kívánságát, embereket küldött ki a sziklához, ám a tigrisek széttépték a rendeletmásolókat.

Az előljáró válaszlevélben tájékoztatta Yangot a tragédiáról.

*Song Bai hei Chao**

* Pan Yongyin gyűjtése a 16. századból

A JÓ EMBERT KÖNNYŰ BÁNTANI

A falu szélén, az út melletti templomban fából faragott istenség szobra állt. Egy járókelőnek vizesárok keresztelte az útját, elcipelte a szobrot, hídként átvette az árkon, és keresztülment rajta. Másik járókelő megsajnálta az istenséget, visszavitte a helyére, ám a képmás megharagudott, mert ez az ember nem mutatott be áldozatot neki. Megátkozta, hogy fájduljon meg a feje.

Az alvilági szellemek elképedtek.

- Büntetlenül elengedted, aki átgázolt rajtad, megátkoztad, aki segített. Miért?
- Hát nem értitek? – kérdezte az istenség. – A jó embert könnyebb bántani.

*Xiao Zan (A nevetés dicsérete)**

EGYÜTT NEVETNI

A vak ember nagy társaságban időzött. Amikor társai nevettek, ő is nevetett.

Megkérdezték, min nevet. Azt felelte:

- Ha ti nevettek, bizonyára van okotok rá. Megfosztanátok a nevetés örömétől?

Xiao Zan

AZ ALACSONY ZSÁMOLY

Yu Gongnak volt egy alacsony zsámolya. Valahányszor le akart ülni rá, egy-egy téglát rakott a zsámoly lábai alá. Később kényelmetlennek találta a téglarakosgatást, és szólt a szolgájának, vigye fel a zsámolyt az emeletre. Amikor az emeleten leült rá, ugyanolyan alacsonynak találta a zsámolyt, mint a földszinten.

– Érdekes, azt mondják, hogy fent magasabb, de én ezt egyáltalán nem veszem észre! – mondta.

*Ya Nüe (Mulatságos tréfák)**

HOGYAN LEHET TÚT CSISZOLNI A MOZSÁRTÖRŐBŐL

Egy gyermek, ahelyett, hogy iskolába ment volna, az utcán játszadozott. Láta, hogy valami öregasszony mozsártörőt csiszol a kövön. Kíváncsi lett rá, mit csinál.

– Tút csiszolok belőle, hogy legyen mivel megvarni a ruhámat – felelte az öregasszony. A kisfiú nevetett.

– Hogy gondolod, hogy tút csiszolhatsz akkora mozsártörőből?

– Nem tesz semmit – mondta az öregasszony. – Ma is csinálom, holnap is, holnapután is. A mozsártörő nap mint nap kisebb lesz, s egy nap tű lesz belőle.

A gyermek megértette a példabeszédet, és elment az iskolába.

*Qian Que Lei Shu**

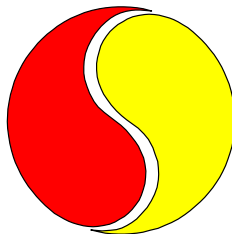
* Zhao Nanxing (1550-1627) műve

* Egyaránt tulajdonítják Xu Zichangnak és Feng Menglongnak, mindkét szerző a Ming-dinasztia idején élt Chen Renxi (1581-1636) gyűjtése.

A JÉGMADÁR

A jégmadár félénk állat, a fa tetejére rakja fészket, hogy védekezzen a veszély ellen. Amikor a fiókái kikelnek, attól retteg, hogy kiesnek a fészekből, ezért lejjebb másik fészket épít. Amikor a fiókák tollasodni kezdenek, elővigyázatból még alacsonyabban is rak egy fészket. Ez azonban már olyan alacsonyan van a fán, hogy bárki megkaparinthatja a fiókákat.

*Tan Gai**

Vége

* Feng Menglong gyűjtése a Ming-dinasztia korából.

Rémes hírek terjedése

Maszlag

Az emberek a káoszt és a bizonytalanságot próbálják megszüntetni, mikor „racionalizálják” a rendelkezésükre álló információkat.

A rémhírek terjedésének egyik oka: a dolgok értelmezése iránti igény, a jelentés keresése. A rémhír továbbadásával – viszonylag kis erőfeszítéssel – a „terjesztők” csökkenthetik belső feszültségeiket.

Az alábbiakban a téma pszichológiai és szociálpszichológiai értelmezésébe nyújtunk rövid betekintést.

A rémhírek tudományos vizsgálata a 2. világháború alatt kezdett kibontakozni. A téma főként pszichológusok, szociológusok, szociálpszichológusok, kulturális antropológusok érdeklődési területének számít. Allport és Postman a rémhírt olyan specifikus állításként határozta meg, amely a neki ellentmondó meggyőző bizonyítékok hiányában, szájról szájra terjed, és csak átmenetileg kelti fel az érdeklődést. Terjedésének két kulcsfontosságú tényezője van: a fontosság és a kétértelműség. Minél fontosabb egy téma a csoport számára, és minél nehezebben értelmezhető a szituáció, annál magasabb az ilyen „hírek” továbbításának szintje.

Chorus szerint a fontosság és kétértelműség mellett a kritikai érzék szintje is befolyásolja a továbbítást: a kritikai érzék emelkedésével csökken a terjedés mértéke. Vannak, akik úgy vélik: a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők kevésbé fogékonyak ezekre a „specifikus állításokra”, mivel kritikai érzékük általában fejlettebb, mint az alacsonyabb képzettségűeké. A híres Orson Welles-féle „Támadás a Marsról” című rádiójátékról például csak feleannyi egyetemet végzett ember hitte azt, hogy híradás, mint általános iskolai végzettségű. Hann Endre is azt figyelte meg, hogy az iskolázatlanabb lakosság körében a rémhírek véresebb, drámaibb színekkel ecsetelt változatai gyakoriak. Más kutatások azonban azt bizonyítják, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők is fogékonyak az ilyesmire, sőt egyes híresztelések terjedéséhez kimondottan az erőteljesebb kritikai érzék teremti meg az alapot. A nyolcvanas évek elején egy franciaországi röplap (mely információi forrásaként az egyik párizsi kórház jelölte meg) néhány agyonreklámozott élelmiszer és üdítőital bojkottjára szólította fel a háziasszonyokat. A szórólap a francia háziasszonyok 43 százalékához jutott el, de terjedt Nagy-Britanniában, Németországban, Olaszországban és a Közel-Keleten is. A pamflet szerzői azt állították, hogy egyes (megnevezett) vállalatok „készek mérgező és rákkeltő anyagokat is beletenni termékeikbe csak azért, hogy növeljék profitjukat”. A rossz minőségű, sokszorosított cédulákon terjedő „hír”-ben a termékek csomagolásán „E330 kóddal” feltüntetett összetevőről azt írták, hogy „különösen a gyermekekre veszélyes”. E misztikus kódszámról még az orvosok egy része sem tudta, hogy ártalmatlan citromsavat jelöl. Az ügyet követő reprezentatív felmérésből kiderült, hogy a röplapot tanárok (is) osztogatták diákjaiknak az iskolákban, sőt néhány orvos kitette rendelőjébe.

A budapesti Duna Intercontinentalban 1979-ben kitört és gyorsan eloltott tűz körül terjengő fantasztikus történetek többsége szintén értelmiségi körökből származott, pedig ez a réteg – mint azt Hankiss Elemér írja – „a mítoszok leépítésére és a racionális gondolkodásra kötelezte el magát”.

A kritikai érzék nem annyira a végzettséggel van összefüggésben, inkább a téma tartalmával, illetve a szituáció többértelműségével. Válsághelyzetekben – háborúk, katasztrófák, járványok, bankcsődök idején – az emberek kritikai érzéke hihetetlenül lecsökkenhet. Japánban például az atombombák ledobása után széles körben terjedt, hogy „az amerikaiak el fogják süllyeszteni a japán szigeteket”.

A rémhír terjedésének intenzitását az emberek személyes érintettségének mértéke és az is befolyásolhatja, hogy a „továbbadás” ténye miként hat a „terjesztő” presztízsére.

Kellemetlenségek kimondásától ódzkodnak az emberek még akkor is, ha az adott információ történetesen nagy fontossággal bír.

Minél kiszámíthatatlanabb egy helyzet, minél több stresszel, szorongással jár annál több rémhír keletkezik, és fordítva: minél kiszámíthatóbb egy szituáció, annál kevesebb. A szorongás és a bizonytalanság felerősíthetik egymás hatását.

Allport és Postman kísérlettel próbálták szimulálni a „továbbadás” – szerintük lineáris – folyamatát. Az első kísérleti alanynak elmondtak egy diakepről húsz részletet, majd ez az ember továbbadta az információkat egy másiknak, a második egy harmadiknak és így tovább. Az információ torzulásának három szakaszát állapították meg. 1. A szintre hozás során az anyag tömörebbé, áttekinthetőbbé, könnyebben felfoghatóvá válik, eltűnnek bizonyos részesetek, kifejezések, szavak. A kihagyás eleinte nagy mértékű, majd lassan stabilizálódik. 2. A kiélezés folyamata során a szintre hozással ellentétes folyamat megy végbe. A lényegtelennek ítélt elemek elhomályosulnak, míg apró mozzanatok túlzott jelentőségre tesznek szert. A kiélezés néhány részletre koncentrálódik. (A kísérlet során ilyen részesetek voltak az előtérben álló tárgyak, vizuális feliratok, ismerős szimbólumok.) 3. Az utolsó szakasz a beolvasztás szakasza, amely során az információ konzisztenssé válik az egyén érdekeivel, értékrendjével és előfeltevéseivel. A folyamat végeredményeként az új információk ellentmondásmentesen illeszkedtek az egyén kognitív struktúrájába, „elfogadhatóvá csiszolódtak”.

A transzmisszióval és annak során keletkező torzulásokkal foglalkozott Schachter és Burdick is. Azt a hipotézist bizonyították, hogy egy rémhír akkor terjed, ha egy csoporton belül kétértelmű, nehezen értelmezhető szituáció alakul ki, és ha a téma a csoport összes tagja számára fontos. A kísérletet egy előkelő leányiskola hat osztályában végezték. Négy osztályban nehezen értelmezhető helyzetet teremtettek azáltal, hogy az iskola igazgatónője az egyik óra alatt kiválasztott egy lányt, akit felszólított arra, hogy csomagoljon össze és menjen vele. Az eset példátlan volt, a diákok magyarázatot sem az igazgatónőtől, sem tanáraiktól nem kaptak. A négy osztály közül kettőben az esemény előtt szándékosan elhintettek egy rémhírt („valaki vizsgapapírokat lopott a tanári szobából”). További két osztályban pedig anélkül ültették el ugyanezt a „hírt”, hogy kialakították volna a különleges helyzetet. Az osztályok között továbbra is lehetőség volt a kommunikációra, így a szokatlan eseményről a többi osztály is értesült. Ahol kialakult a bizonytalan helyzet, kétszer annyi rémhírtovábbítás történt, mint amelyekben csak a rémhírt ültették el. A mesterségesen útjára bocsátott „hír” elterjedésében nem volt szignifikáns különbség azon osztályok között, amelyekben kétértelmű helyzetet teremtettek. Új rémhírek azokban az osztályokban keletkeztek szignifikánsan nagyobb számban, amelyekben a szokatlan esemény végbement. Az új rémhírek nagyobb számban jöttek létre a kiemelt lányok barátai között, mint azok között, akikkel azok nem voltak jóban. Az igazi különbség azonban nem a számokban, hanem a „hírek” jellegében volt: a barátok között optimista magyarázatok születtek (pl. az igazgatónő meghívta teázni), a nem barátok között pedig pesszimista értelmezések (például: megbüntették, mert hétvégén részt

vett egy orgián).

A szeriális transzmisszió tanulmányozására szokatlan lehetősége nyílt Vázsonyi professzornak, aki a II. világháború kirobbanása előtt egészségügyi tisztként szolgált a magyar-román határon, ahol alakulatának szögesdrótot kellett építenie. Körülbelül 150 ember dolgozott egymás mellett, egymástól előírt távolságban. A munka unalmas volt, hírekhez nem jutottak, tilos volt énekelni, történeteket mesélni stb. Vázsonyi szanitéc volt, szabadon mozoghatott a vonalon. Két segédjével rémhíreket terjesztettek, majd nyomon követték azok terjedését és torzulását. Ha egy rémhír helyi vonatkozású volt, érzelmeket kavart, akkor kb. egy óra alatt végigért a vonalon, ha nagypolitikai vonatkozású – ami kevésbé közelről érintette az embereket – jóval lassabban ért a sor végére. Az üzenet a terjedés során többször lerövidült, egyszerűsödött, néha eredeti jelentése teljesen megváltozott. A torzulás pontos helyét nem lehetett megállapítani, a terjedés néha megszakadt. Míg a munka alatt mindenki csak a mellette dolgozónak adhatta tovább a rémhírt, és az üzenet nem találta meg saját csatornáit, addig az ebéd alatt mindenki azzal tárgyalta meg, akivel akarta. A torzulás mértéke magasabb, terjedésének üteme viszont lassabb volt, mikor azok egy kijelölt lánc mentén terjedtek, mint amikor spontán, szabadon választott csatornákon áramlottak.

Témánk első tipológiáját 1089 konkrét eset elemzése alapján Knap dolgozta ki a 2. világháború alatt. A rémhírt – a mítosz, a legenda és a humor mellett – az informális társadalmi kommunikáció különleges formájának tekintette. Szerinte: a transzmisszió elsődleges módja szóbeli, szájról szájra terjed, emiatt nagymértékben pontatlan, és ki van téve a torzulásnak. A rémhír mindig egy különleges eseményről, személyről vagy körülményről szolgáltat információt. Kifejezi és kielégíti a közösség emocionális igényeit.

Knap a vizsgált rémhíreket úgy osztályozta, hogy azok az egyén milyen emocionális igényét hivatottak kielégíteni.

1. Az ábránd-rémhírek az emberek vágyait, reményeit fejezik ki.
2. A rémkép-híresztelések félelemből és szorongásból fakadnak (pánik reakciókat is kiválthatnak). Ilyen volt például a november eleji tiszai árvíz idején Nyíregyházán felröppent hír, hogy „gátszakadás történt Magyarországon valamelyik kis faluban, Kisarban pedig már olyan magasan áll a víz, hogy a házak tetején ülnek az emberek” (Népszabadság, 1998. nov. 9.)
3. Az éketverő rémhírek megosztják a csoportokat, saját tagok vagy szövetségeseik ellen irányulnak. A tiszai árvíz idején például ilyen volt a következő: „az egyik faluból éjszaka átment harminc ember egy másik faluba, hogy ott megrongálják a gátat azért, hogy a víz a másik falut, és ne az ő falujukat áraszsa el.”

Minél inkább elterjedt egy ilyen „hír”, annál valószínűbb, hogy nemcsak jelzi egy csoport érzéseit, véleményét, morálját hanem formálja is. Természetétől fogva függ továbbadói memóriájától, ezért rövid, egyszerű és feltűnő.

Legváltozékonyabb pontjainak a számok, nevek, helynevek számítanak. Bármily megbízhatatlan forrásból is származzék egy rémhír, azt előbb vagy utóbb egy megbízható forrásnak fogják tulajdonítani (ez presztízst ad neki és terjesztőjének, és egyben látszólag bizonyítja igazságtartalmát is). Összhangba kerül annak a csoportnak kulturális hagyományaival, amelyben terjedt. Adaptálódik a csoport tradicionális és pillanatnyi viszonyaihoz.

Motivációi az exhibicionizmus (továbbadója esetleg egyszerűen csak szórakoztatni akarja a

többieket, vagy azt a benyomást szeretné kelteni, hogy olyan különleges információhoz jutott); a figyelmeztetés (felhívni a többiek figyelmét egy fenyegető veszélyre); a megerősítés, az agresszió; a szubjektív konfliktusok projekciója (elfojtott félelmek, vágyak, ellenséges érzelmek externalizálása).

Leo Festinger kognitív disszonancia elmélete számos irracionálisnak tűnő esemény, viselkedés (például miért nem menekülnek el egyes emberek, amikor konkrét veszély leselkedik rájuk; hogyan vehetők rá tömeges öngyilkosságok elkövetésére stb.) megértéséhez vitte közelebb a tudósokat. A kognitív disszonancia – feszültségállapot, amikor az egyének két, egymással pszichológiailag összeegyeztethetetlen tudattartalma van. Ez az emberekben kellemetlen szorongást, izgalmi állapotot vált ki, melynek megszüntetésére törekednek. Ezt vagy úgy érik el, hogy módosítják az egyik vagy mindkét tudattartalmukat, azokat összeegyeztethetővé teszik, vagy pedig úgy, hogy újakat illesztenek be, amelyek áthidalják az eredeti tartalmak közötti szakadékot. Festinger feltételezte, hogy a rémhír terjedésének az a funkciója, hogy új tudattartalom beillesztésével csökkentse a disszonanciát. Ha egy bizonyos információt olyan személyek beszélnek meg egymással, akik hasonló disszonanciában szenvednek, akkor társadalmi támogatást fognak nyerni azok a próbálkozások, amelyek a zavar megszüntetését célozzák. A társadalmi támogatás lehetővé teszi a tudattartalommal összhangban levő új információk keresését, és azt hogy azokat az egyének elfogadják.

Festinger az 1934-es nagy indiai (Bihar-i) földrengés után összegyűjtött rémhíreket vizsgálta. A természeti katasztrófa bekövetkezését jósló rémhírek nem a földrengés által legnagyobb mértékben sújtott területeken terjedtek, hanem ahol érezték ugyan a rengést, de jelentős kár nem keletkezett. Festinger szerint: azok az emberek, akik között a vészjósló híresztelések terjedtek, hasonló intenzitású félelmet éltek át, mint azok, akik olyan területen éltek, ahol a földrengés valódi károkat okozott. Amíg az utóbbiak személyes tragédiái konszonáns voltak az átélt félelemmel, az előbbieket esetében ez a tapasztalat disszonáns volt a félelemmel (nem voltak halottak, összedőlt házak). Sok emberben ugyanaz a disszonancia alakult ki a két tudattartalom között: a félelem és a között, hogy nincs mitől félni. Ha valaki retteg, és ezt a pszichikai állapotot akaratlagosan nem tudja csökkenteni, de tudatában van ennek a félelemnek, akkor arra törekszik, hogy a félelemmel összhangban levő új tudattartalomra tegyen szert. Miután sok ember osztotta ugyanazt a disszonanciát, könnyű volt társadalmi támogatást szerezni azoknak a tudattartalmaknak, amelyek összhangban álltak a rettegéssel. Az így terjedő állításokat Festinger félelemigazoló rémhíreknek nevezte.

A darjeelingi földcsuszamlás vizsgálata hasonló eredményt hozott. A katasztrófa által legnagyobb mértékben sújtott területeken nem terjedtek el olyan információk, melyek a félelemmel összhangban álló új tudattartalmat szolgáltatottak volna. A jövőben még nagyobb pusztítást okozó katasztrófát jósló híresztelések helyett reménykeltő és az eseményeket eltúlzó rémhírek terjedtek el.

Az 1979-es Three Mile Island-i atomerőmű-baleset után a legvadabb hírek szintén nem a fertőzött terület lakossága körében terjedtek el, hanem a távoli Kaliforniában. A lakosság felmentő seregként fogadta a Nukleáris Felügyelő Bizottságot, miközben annak tehetetlenségéről, hozzá nem értéséről szóló beszámolókkal tele voltak az országos hírközlő eszközök.

Dura Márta

Forrás: PRH Szaktudományi Archívum

Könyvajánlat

Carmen Laforet: A semmi

Fordította Pávai Patak Márta
Patak Könyvek, Leányfalu, 2006.

A Patak Könyvek Spanyol elbeszélők című sorozatában egy modern klasszikus mű látott napvilágot nemrégiben, mondhatnánk, a kortárs spanyol irodalom egyik alapköve. Carmen Laforet (1921-2004) *A semmi* (Nada) című regénye 1944-ben jelent meg először, amikor az író nő mindössze 23 éves volt. A könyvnek ugyanezen évben ítélték oda a Destino (Sors) című köztársaság-ellenes hetilap által alapított, legelső Nadal-díjat, ami igen nagy port kavart fel akkoriban; egyrészt az író nő zsenge életkorából, másrészt ama sivár, negatív társadalomképből fakadóan, amely a mű egészéből árad, s melynek következtében a Franco-korszak egyik tiltott olvasmánya lett.

A *semmi* korszakalkotó, referenciaértékű művé avanszált azon modern spanyol írók és író nők (Carmen Martín Gaité, Josefina Aldecoa, Ana María Matute, de még Camilo José Celát, Miguel Delibes, Rafael Sánchez Ferlosiót és Ramón J. Sender is ide sorolhatjuk) számára, kiknek regényeiben szintén a polgárháború utáni időszak (posguerra) morális és materiális nyomorúsága a háttér. A Franco-diktatúra idején Carmen Laforet műve jelentette az első "gesztust" a női - s egyben emberi - méltóság irodalmi kinyilatkoztatására. A könyv könyörtelenül és reálisan tükrözi a háború utáni Spanyolország silány valóságát; s - nyilvánvalóan nem szándékosan és tudatosan - új kapukat tárt fel a megdohosodott spanyol regényműfaj előtt.

Carmen Laforet 1921-ben született Barcelonában, majd gyermek- és ifjúkora egy részét a Kanári-szigeteken töltötte.

Tizennyolc évesen került vissza Barcelonába, bölcsészetet tanulni, de nem fejezte be az egyetemet, mivel huszonegy évesen Madridba költözött, és férjhez ment.

A regény főhőse, Andrea Barcelonába érkezik, hogy egyetemi tanulmányokat folytasson a nagyvárosban. Vágyak és remények fűtik, s izgalommal néz elébe annak az új, színes életnek, amelyről oly sokat álmodott. Illúziói azonban hamarosan szertefoszlanak; szinte abban a pillanatban, amint átlépi új otthona, nagyanyja házának küszöbét. Az Aribau utcai házban él erősen szenilis nagyanyja; megkeseredett, rosszindulatú, vénkisasszony nagynénje, Angustias; két nagybátyja - a titokzatos, ám taszító, eltorzult személyiségű zenész, Román, illetve a tehetségtelen, brutális természetű festő, Juan, Juan felesége, a szép, ám butácska Gloria, aki éjszakai kártyázásokból tartja el férjét, és kisfiát, valamint egy teljesen értelmetlen szerepű, régi bútordarabnak számító cseléd a kutyájával. A sötét, barátságtalan, viszolygást és iszonyt keltő lakásban azonban mindenekelőtt éhség, piszok, gyűlölet és erőszak honol, s a benne egzisztáló személyek szinte arctalan, kísérteties figurák.

Az egyes szám első személyben írt, pszichológiai indíttatású, szorongást és melankóliát sugárzó regény fájdalmas képet nyújt a háború utáni Spanyolország általános hangulatáról. A szaggatott, ám költői (metaforikus szintre emelt), ugyanakkor naturalisztikus stílusban ábrázolt világban (hiszen mindvégig fontos

szerephez jutnak a színek és szagok), akár a poshadt szennyvízben, csak úgy tenyésznek a kórokozók. A "semmi" szó gyakorta visszatér; ha egy-egy alakot gondolatairól, érzéseiről kérdeznek, a válasz: "semmi".

A hömpölygő folyamként előrehaladó, szinte eseménymentes történet abszurd, szinte szürreális abnormalitások sorozata, amelyek indaként tekerednek Andrea köré. A lány e fojtogató légkörben mégis külső megfigyelőként számol be mindarról, amit lát, s ami zajlik körülötte (ez az "előkelő idegen"-szerep kellőképpen bosszantja is környezetét), ám - a körön belül is - mindvégig megőrzi függetlenségét, kívülmaradását. Egy fiatal lány keresi a helyét a világban, s mire a regény véget ér, még nem találja. Sokan igyekeztek a feminista burkot, valamint a fejlődésregény skatulyáját ráhúzni a könyvre, holott - véleményem szerint - a mű valódi értékei nem itt keresendők. Izgalmai abban rejlenek, hogy a fiatal, nyilvánvalóan még kiforratlan személyiségű írónő "kettős áttételt" oldja meg a helyzetet, miszerint a külső, kívülálló, "automatikus" szemlélő, a véleményektől, s ítéletektől mentes, ifjú alkotó (akitől rendkívül messze áll a

"mindentudó író" szerepköre) mint egy paraván mögül mozgatja önnön irodalmi duplikátumának, a regény (szintén) megfigyelő narrátor-bábjának zsinórait, s önkéntelenül is érzékelteti azt a kollektív frusztrációt, amely a kor spanyol társadalmát jellemzi.

A könyv a középosztály kimerültségét, perspektívátlanágát ábrázolja, azt a látszat-igazságokra épülő, hamis valóságot, amely mindenkit megzavar. A mű konkrétan semmiféle politikai vagy ideológiai kérdést nem feszeget, csupán a társadalomba ágyazott, vagy annak peremére szorult lényeket ábrázolja; közel sem lélekelemző módszerekkel, a regény mégis általános pszichológiai kiegyensúlyozatlanságról, rossz gazdasági helyzetről, nyomorúságról és félelelről vall.

A szöveg mindvégig egyszerű, természetes; akár ma is íródhatna, s Pávai Patak Márta plasztikus fordítása igen szépen formázza az eredetit. A cenzúra bizonyára sosem értette meg, hogyan volt képes egy fiatal lány mindent elmondani. A semmiben, anélkül, hogy bármit is kimondott volna.

Mester Yvonne

Filmajánló

Tigris a hóban

Egy újabb háborúellenes film, amely nyíltan elítéli Irak lerohanását. Az élet szép Oscar-díjas színész-rendezője, Benigni az egyéniségéhez oly közel álló vígjátéki eszközökkel mutatja be a háború kegyetlenségét és abszurditását.

Az elismert költő és egyetemi tanár, Attilio De Giovanni szenvedélyes és kissé különc ember, aki képes magát levetni a földre a tanítványai előtt, csak hogy jobban érzékeltesse a költészet hatását. Éjszakánként álmaiban mindig ugyanaz a gyönyörű nő jelenik meg, és Attilio senki mást nem akar feleségül, csakis őt. Ám amikor találkozik álmai hölgyével, Vittoriával, álmai mégsem válnak teljesen valóra. Közeledését az irodalmár Vittoria határozottan visszautasítja. Egy nap Rómába érkezik Attilio arab származású, de évek óta Párizsban élő költő barátja,

Fuad. 2003-at írunk, és az iraki háború már a levegőben lóg, Fuad pedig úgy dönt, hogy visszatér Bagdadba, hogy honfitársai mellett legyen a bajban. Vittoria, aki Fuad költészetéről ír könyvet, elkíséri a költőt Irakba. Attilio nemsokára szörnyű hírt kap költő barátjától: Vittoria súlyosan megsérült az amerikai bombázások alatt, és élet-halál között lebeg. Attilio eget-földet megmozgat, hogy kijusson Irakba. A háború kellős közepébe érkezve gyógyszer kell szereznie, hogy szerelme életben maradjon...

Színes feliratos olasz vígjáték, 114 perc, 2005.

Rendezte: Roberto Benigni

Főszereplők: Roberto Benigni, Jean Reno, Nicoletta Braschi, Tom Waits

Huncut felhőcske

A film alaptémája, hogy Tajvant szörnyűséges vízhiány sújtja; ám már az elején leszögezzük, nem egy újabb katasztrófafilmről van szó. Íme egy kis ízelítő. A televíziós csatornák takarékoskodásra szólítják fel a lakosságot, és mindenkit arra biztatnak, hogy dinnyelevet igyon. De mint mindig, az emberek ezúttal is saját megoldásokhoz fordulnak. Shiang-Chyi közmosdók vizét lopja, míg Hsiao-Kang háztetők vízgyűjtő csatornáiban bonyolítja éjfélü fűrdőzéseit. Felhőkként sodródnak, egymást egy pillanatra sem érintve. A túlélés nehéz feladat, a magány viszont elviselhetetlen. Shiang-Chyi talál egy dinnyét, és ugyanazon a napon találkozik Hsiao-Kanggal. A lány jól emlékszik, hogy vásárolt tőle egy órát, amikor a fiú még utcai árusként kereste a kenyerét. Most viszont már pornósztárszínészként teszi ugyanezt, ám erről a lány nem tud. Azóta nem találkoztak, és a lánynak fogalma sincs, miért ólálkodik a fiú a lakása környékén. Egymásba szeretnek. Két felhőcske összeér?

Színes francia-tajvani film, 112 perc, 2005.

Rendezte: Tsai Ming-Liang

Főszereplők: Lee Kang-Sheng, Chen Shiang-Chyi, Lu Yi-Ching

infó VIII. évfolyam, szeptember havi információs kiadvány.

Lezárva: 2006. szeptember 12-én, Debrecen.

"Segítőkéz" Lelkiségi Telefonszolgálat

